

la de Bearn i Bigorra, que es deu explicar perquè en la combinació freqüent *la òra* hi hauria contracció en el punt intermedi *l'òra*. Cf. *paor* > *pòr* o *pòu* en gran part del domini català (*LleuresC*, 193). — ⁴ *Coll. B. V.*, 145, 121, 89, 170, 187. Alguns cops, però, posa «a un quart de dos», «a un quart de dues tocat» (182, 207) o oscilla entre una cosa i altra (87). — ⁵ «*A alta hora*», *DFa.*, però no sembla que això tingui altra base que aquesta improbable teoria etimològica. El fet és que el tal *alta hora* no es documenta en text ni ho he sentit mai enlloc. — ⁶ En català modern *ara* arriba fins als límits de la llengua, fins a l'extrem S. i també a l'Alta Ribagorça (Bonansa, 1957, Benasc, 1965), i pel NE. fins a Formiguera de Capcir inclusivament (1960). — ⁷ Cornu dona el context de set exemples d'*adhora* en l'*Epistula Anthimi ad regem Theudericum* (St. Gall), en *Rom.* VII, 358-9, i en tots em sembla significar 'a l'hora (que)' o 'alhora'. — ⁸ Contraccions semblants: *logud.* ant. *avestara* AB ISTĀ HÖRĀ, *logud.* mod. *issara* «allora» (IPŠĀ HÖRĀ), cf. *campid. not-tēsta* NOCTE ISTĀ, *kenatura* 'divendre' CENĀ PURĀ, MLWagner, *ZRPb.* XL, 619-21, i *Morfologia Sarda*. D'altra banda gall. *arastora* «neste moment» (Lugris, *Gram. Gall.*, p. 119). — ⁹ En català hi ha també *orolotge* a. 1367, *olorotgium* 1391, FCarreras Candi, *Miscel·lània Històrica Cat.* II, 202-3, *alarotja* 1393. El primer rellotge públic de què tinc notícia és el de Sankt Albon (Ale.) l'any 1326, el segon a Pàdua el 1344, el tercer a París 1370, aquest provinent d'Alemanya, el quart el de la catedral de Barcelona el 1393, el cinquè, un de Sevilla el 1396: notícies que CaCandi (*MiscHiCat.* II, 203) reproduïx en part de Bonav. Ribas, *Diari de Bna.* 1892 (pàgines 8738, 8922, 9240, 9667); cita més bibliografia. El primer rellotge existent a Bna. fou el del Palau Reial, l'any 1362 (Rubió, *op. cit.*, n.º 201, 202, 284, 507).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: ⁴⁰ *borada*, *a hora orada*, *borari*, *borer*, *horeta*, *borassa*, *deshores*, *fer una cosa a deshora*, *alhora*, *aleshores*, *tothora*, *ara*, *ara... ara*, *ara-abans-ara*, *ara-abans-d'ara*, *ara-més*, *ara ha*, *ara...*, *encara*, *adesiara*, *suara*, *hora nona*, *en hora mala*, *en hora bona*, *enhorabona*, *rellotge*, *arolotge*, *arelotge*, *alarotja*, *alalotge*, *rellotget*, *re-longe*, *orolonge*, *horòscop*, *horoscopa*, *horoscòpic*, *horoscòpia*.

HORDA, pres del tàrtar *urdu* 'campament', pròpiament '(tendes) muntades, plantades', derivat del verb *urmak* 'clavar, ficar (un clau, un picot)', per via del fr. *borde*. □ 1.ª doc.: 1903, Costa i Llobera. «Mirau l'horda de Titans, qui destrossada / sens desfer-se, dins les ones va tombar», *Costa Brava de Mallorca*, v. 1 (*Obres, Il·lustr. Cat.*, p. 202).

Hordeació, V. *ordi* *Horer*, *horeta*, V. *hora*

HORITZÓ, pres del ll. *horizon*, *-ontis* i, aquest, ⁶⁰

del gr. *ὀρίζων*, *-οντος*, id., participi actiu de *ὀρίζω* 'jo delimito'. □ 1.ª doc.: c. 1460, JoMartorell:

«--- lo Capità féu fer molt bona guayta aquella nit, dient --- Vengut lo clar dia, e lo sol sobre lo nostre *horizon*, lo Capità féu tocar les trompetes e tot hom pujà a cavall ---» (cap. 141, pri., Ag. II, 143.3f. = Riq., 409, ed. *NCL.* II, 79); «pronòstic general del any --- 1642 --- ab lo discurs del any --- en aquest regne de Mallorca y Menorca, y nõstron *orizonte*».

Es vacillà sobre la terminació fins c. 1900: Lab. 1840 *horisont*; però Costa ja s'ha decidit per la que ha quedat definitiva (c. 1905; id. *DOrt.*): «Plau-me avançar per un jardí desert / quan creix l'ombra dels arbres, gegantina, / vegent sota'l ramatge qui s'inclina / com lluny blaveja l'*horitzó* entreobert» (*Dins un jardí senyorial*, ed. II. Cat., p. 1196). No és estrany que encara ho posés amb *-nt* Coromines (car això s'escriu c. 1917): «Muntanyes d'Horsavinyà, / de suredes i alzinars / i rouredes, rovellades, / qui us ha vist de sol negades / mai més us podrà oblidar. / Ai Sant Llop d'Horsavinyà! / Amb un polze de tità / pensigneu-nos tot el món, / des de dalt del campanar / en el trenc de l'*horitzont*» (*Pigmalió*, O. C., 218a). No és impossible que a nosaltres ens vagi arribar per conducte del francès, on *orison* ja es documenta l'a. 1338, i *orizonte* en el S. XIII (*Rom.* LXV, 175), i en cat. un cop c. 1440, però després només desde 1540; o, més aviat, el prengueren directament totes tres llengües.

DERIV.: *Horitzontal* [-zontal, Lacav.]; *horizonta-litat*.

Diorita [add. de Fontserè al *DOrt.*], derivat savi de *διοπρίζω* 'jo distingeixo'.

CR.: *Horòpter*, cpt. savi de *ὄρος* 'límit' (d'on es deriva *ὀρίζω*) i *ὠπτήρ* 'el qui mira'; *horoptèric*.

HORMONA, pres del participi actiu *ὀρμῶν* de *ὀρμάω* 'jo moc', 'excito'. □ 1.ª doc.: *DOrt.*

Horòpter, *horoptèric*, V. *horitzó* *Horòscop*, V. *hora*

HORROR, pres del ll. *horror*, *-oris*, 'erïçament', 'estremiment', 'por', derivat de *horrère* 'erïçar-se', 'tre-molar'. □ 1.ª doc.: 1571 (*AlcM*); *DTo.* 1670.

Mot estrictament savi en la nostra llengua. Lacav. en dona ja molts testimonis frascològics. Es pronuncia unànimement amb *-r* sensible; la pron. *urò*, *orò*, que *AlcM* atribueix al Princ., no sé pas si s'hi ha sentit mai.

DERIV.: *Horrorós*, s'ha fet força més popular, amb tot i que no ens consta abans de les Cobles del *Venturós Pelegrí*, no gaire anteriors a Lacav.: «*-rós*, *horrendo*, o *horrible*: lo que causa horror ---, lo que és horrorós a la vista ---»; i l'adverbi *horrorosament*: «en aquell punt desembocaven a la cuina una colla de voluntaris --- el Gínjol, que tenia apariat el trabuc --- emparant-se en la cadira de la tia Tuietes, que obria *horrorosament* els ulls --- descarregà la seva arma --- arruixant de plom de banda a banda l'entrada de la cuina», Coromines (*Silèn* xx, O. C., 106a33). *Horrorit-*